

FIDELA BERNAT

Nola deitan zra?

Fidela Bernat, pa servirle.

Zer gisa zu?

Onki ta horrek?

Anitx onki.

Aaa! Pues hobe, hobe, orain erraitan diar zukez, yikez...

Etxekoak onki dreia?

Orai artian bai, eztakiar, daudenak korietan.

Noiz sortu zintzen?

Non sortu?

Noiz eta non.

Kan, Uztarrozen, Uztarrozen eta badiar hirurogeitamar urte, orai erran zan zomat urtez bizi nazela.

Orai non bizi zra?

Orai keben.

Uruñean?

Bai, badiezu hogeitahiru edo laur urte nagola keben. Xoaitan gintun hiriara en el verano xoaitan gintun hiriara,

Batzua osagarri?

Ni bai, anitx, sobra. Xatan bitur anitx. Entelegatan duna?

Dirua, sosa nondik atratzen zren?

Aaa! ordian deusere, ekutan balin bazen ehin... ehin, ehin duro kajonian, zia abrats, entelegatan duna zer erran duran? Baia orai zentimo. Orai millonak.

Etxean trabajatan zunien?

Bai, mendian, eta haur bat titian eta beste bat sueloan, kor, mendian xoaitan gintzenian trabajatra, entelegatu duna? Nik egin diar atxurrareki... kori... eso ya me entiende? Atxurrareki eta onki, eta egita, entelegatu duna? Eta fajoak eramaiten gundia burian larraineala. Kan eltzukotan genia.

Bizi, Uztarrozen?

Bizi Uztarrozen, bai, mendian, karrote bateki ardien aintzinean, entelegaten duna? Bagunia guk azienda eta egitan gunia gazta et'oro eta oraino re eginen nia keben Eta etxean amak... lan... trabajatan zren?

Amak tanbien, guziak mendiara, kan gizona solo eztia deusere, entelegatu duna? Baia laguntu... mendian, bidago anitx lan mendian, lurra eramaitan din anitx tenpra egitako guzia.

Gizona ardiareki Erribra aldera?

Aa! Erribrara xoaitan zia gizona, Erribrara, eta gu neskatoak, bai, lumiak Frantziara espartina egitra, baia gero xin zia gerra kan, eta baratu gintia urte bat edo bi akabartion gerra eta gero xoaitan gintia baia kontrabandoz xoan gindian behin.

Frantziara?

Frantziara, baia zer? Irabaztako deusere, ez xakitako deusere. Egitan balin bagunien bestido bat edo kota bat... kota ya sabes lo que es?... la falda que se dice ahora, eta baskos da... dun kota, uskaraz kota, kota-gaina. kotapea, kori entelegaten duna? Kotaxuria...

Zomat ardi, aitak zomat ardi zutien?

Pues... agian ehin, edo berrehin edo kolaxet, txiki, horrek dia atajeros que se decía, entiendes?

Eta ardi saldoeki Erribrara.

Erribrara xoaitan, eta ni xoaitan zrenian ene aita t'amak ordeñatra, entelegatan duna? Pues gero ni aziendareki mendiala.

Zure tenpran guziak uskaldun zreia?

Ez, nik eztakiar nola erakasi al gunien. Aitatameki solo! ni nia ñotto eta nik ez diar elerrainan eukereki.

Etxean elerrainan zunien uskaraz aitatameki solo.

Solo! aitareki ez kainbeste, amareki eta tia bat bigunien, amaren ahizpa, erraitan zeia guzia uskaraz, eta nik pues kolaxet ikasi nian. Eta orai dun ene amak bizi du ni hogeitalaur urte obro ezik ama bizi niela, eta ez diar elerrainan eukereki, korren erraitan diela abuelareki, ya me has entendido? Korreki bai erraiten nian eta tia bizi eben, hil tzia xaz edo... kareki ere bai.

Fiestak?

Aaaa! Sanjuanetan, baia ordian mitilak zaudia oletan, neskatxikuek xoitan zia eta nik ere, neskatxi ibili nindenian, beste borta batra, ezen mitilek ez zien nahi xoan ginten korroara.

Dantzak anitx politak zren?

Baai, baaai! Kota handi banaki, eta atorrak, onki majo, bordaureki, eta guziuetarik zer ustezue?

Onki bestitruk?

Oooo! bai! Onki beztitruk: bi kota, handi, bat lurrialalaino, ta beste bat remangatruk. entelegatu duna?

Gizona ere onki beztitruk?

Onki, onki, gizona zaraguelleki xuri eta borleta, eta espartiñak majo eta atorrak anitx majo, atorra xuri baia guziak dantzara.

Natibitatean.

Gizonak erraitan zeia bai, eta emaztiak ere bai, baia gaiaz xoaitan gintia eta kan...

*Guazen aingurieki
arkanxaliek
gaur kantatzera
gore erregearen
xinko semearen
adoratzera.*

*Baduaz arzaiak
aren ipelaia
lasterrez oinez
xakin al lironez
ea sortu zenez
Jesus Behelenen.*

Xoaitan ginenian gaiaz zakuto bateki etse guzietra, eta kan egoiztan zian, banek egoztan zia gaztaña, beste banek iltzaur, beste bat sagar, eta deiru ere bai, nahi ziena, zakutoara, baia kori, baia zentimo bat, zentimo bat.

Karnabalak?

Karnabales anitx ere bai. Egitan gunia bailia et'oro plazan, entelegatu duna? Eta ordian ere xoaitan zia gizonak esketan, etsetan, eta guziek hiltan balin bagunien txerri... entendeis?... Pues emoitan gunia, banek lukainka, bestek lomo, bestek ogi, nahi zeina,

eta gero gizonak egitan zeia aigaria barietan, pues kori egitan zeia. Eta dantza, lunes y martes.

Ordian egiten zeia kitarrareki, klaro, gizon zarrak bai kitarrareki, eta kordiona ere bai, anitx, bai egitan gunia, bai guziek. Bailar, bai, bai, guziak dantzatan, eta karnabaletan anitx onki, baia deskuidaten balin bagunia, altxatan zia eskina batan eta xitan drena harrapatra eta guzia zer? Laster etsera. Ta gizonak xoaitan zia, eta kotareki beztitan zia, enauak eta bordauak korraraino. Zer ustezue? Egitan gunia bai guziek, baia ikusten balin bagunian kareta guziak lasterka etsera.

Negian tenpra gaixto?

Beti elurra kolaxet, eta kolaxet bizia xoaitako karrketan, entelegatu duna? Pizixka solo eta xoaitan gintia oxkireki eta klaboreki et'oro. Orain ez tin egitan deus ere.

Almadiak? Negian ez, kori otoñoan, otoñoan, bai. Zereki, pues lerreki, lerrena badaki zer den? Pino, pino, lerra. Eta Zaragozaraino, eta gizonak lau pezetareki bueltatu Uztarrozera, baso batentako ezta kori re.